

Op Vlieland kan men ook heel aardig zwerven

Colofon

ISBN: 978 94 6365 748 8

1e druk 2025

© 2025, Gerrit Jan Zwier

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto voorkant: Gerrit Jan Zwier

Foto auteur: Wienke Zwier

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Op Vlieland kan men ook heel aardig zwerven

Reisverhalen

GERRIT JAN ZWIER

- Eilanden zijn onweerstaanbaar -

(Jan van der Vegt - *Aan de rand van de zee*)

Bericht aan de lezer

Dit boek is een experiment. De kern van het verhaal over Aaldert Oldekerk, mijn alter ego, is waar: de stenose in mijn onderrug heeft een einde gemaakt aan mijn verre reizen. Vaarwel Alaska, Paaseiland, Bouvetøya en Tristan da Cunha! Ga je op reis, dan moet je wel mobiel zijn, een flink eind kunnen lopen, en dat lukt niet meer. Een pleister op de wonde is dat ik over de genoemde gebieden al reisboeken heb geschreven.

Wil ik reisverhalen blijven schrijven, dan moet ik noodgedwongen dicht bij huis blijven. De wandelschoen kan vervangen worden door het fietspedaal. Op zoek naar mogelijkheden, viel mijn oog al snel op Vlieland, waar ik stamgast ben. Zou het lukken om daar reisverhalen over te schrijven? Aangezien reizen een spel is van herinneringen en associaties, zou dat kans van slagen moeten hebben. Dankzij dit spelelement kun je, als auteur, gemakkelijk over de horizon van het eiland heen springen.

Mijn hoofdpersoon neemt zijn intrek in het huis van Teunis Roggeveen, die eerder opdook in mijn kinderboek *Vlieland in gevaar*, en model staat voor wijlen Ton Pronker. Diens drie jaar durende wereldreis met een klein zeiljacht speelt een rol in het verhaal en dat geldt ook voor diens boekenkast, die vooral uit reisverslagen bestaat.

Wat Aaldert vooral boeit in reisverhalen, zijn de plotse, heldere inzichten die de reiziger onderweg verkrijgt. Die kunnen op de hoofdpersoon zelf slaan of op het land waar hij zich bevindt.

In menig reisboek treft hij een dergelijke aha-erlebnis aan. De vraag is of zijn eigen Vlielandse reisverhalen ook zo diep kunnen reiken.

Het geheel is verpakt in een Vlielands jasje, waarbij de herdenking van de lokale ontdekkingsreiziger Willem de Vlamingh een rode draad vormt. Het jubileum wordt luister bij gezet met een toneelstuk dat op de reizen van De Vlamingh is gebaseerd. Dankzij de deelname van enige prominente Vlielanders komt ook het eiland prominent in beeld.

Inhoud

1. Teunis Roggeveen	11
2. Stenose	15
3. Mri-scan	18
4. Neuroloog	21
5. Neurochirurg	23
6. Acupunctuur	26
7. Braderie	27
8. Tennisbaan	28
9. Therapie	29
10. Reisboek	31
11. Dement	32
12. Willem de Vlamingh	35
13. Subliem	41
14. Reisverhaal 1	44
15. Kapitein Nemo	56
16. Reisleugenaars	59
17. Pigwynen	63
18. Reisverhaal 2	68
19. Reynaert de vos	82
20. Noordelijk gevoel	85
21. Poolhazen	94
22. Zuidelijk gevoel	96
23. Natuurvolk	99
24. Toverslaap	102
25. Reisverhaal 3	107
26. Oene de slijter	114
27. Een sprankje negerbloed	117
28. Sprookjeskoning	121
29. Cocoseiland	124
30. Scheurbuik	127

31. Romantiek	136
32. Rottumerplaat	139
33. Reisverhaal 4	142
34. Grote Raaf	150
35. Fayaway	155
36. Natuurproza	157
37. Eilandisten	160
38. Hamertje Tik	162
39. Reisforum	165
40. Eilandkoorts	176
41. Pygmee	178
42. Zuidland	181
43. Pijlstormvogel	187
44. Noorderlicht	189
45. Reisverhaal 5	191

Teunis Roggeveen

Al ben ik hier vaker geweest, het voelt allemaal nog onwennig aan. Alsof ik de kluis van een monnik ben binnengedrongen. *De Mensch is een Eylandt*, luidt de handgeschreven spreuk boven de open haard. Erboven hangt een wereldkaart waarop, eveneens met de hand, een zwarte lijn is getrokken. Vanaf Vlieland duikt hij omlaag naar de westkust van Afrika, maakt dan een haakse bocht naar het Caribische gebied, komt aan de andere kant van het Panamakanaal weer tevoorschijn en verliest zich dan tussen eilanden in de Stille Zuidzee.

Ik hoor het Teunis Roggeveen nog zeggen: ‘Voor mij mogen ze de man die de Zuidzee “stil” heeft genoemd, alsnog postuum ophangen.’

Op zijn wereldreis met een tien meter lang zeilscheepje kreeg hij het op de reis van Midden-Amerika naar de Markiezen zwaar te verduren. Doodzonde dat hij Paaseiland links liet liggen, nog wel ontdekt door een ver familielid van hem, Jacob Roggeveen. Het lag te ver van zijn uitgestippelde route vandaan. Als tegenprestatie voor zijn verhalen en dia-avondjes over zijn *single-handed* reis, kon ik hem op mijn beurt vertellen over de hoogst curieuze beelden op het eiland, die niet naar de zee staren maar naar het binnenland. Hij was dan een en al oor, leunde in zijn stoel voorover en keek mij vanuit zijn door stormen en zout water getekende gezicht oplettend aan.

Vanaf de schoorsteenmantel dwalen mijn ogen eerst naar de aangrenzende muur met kleden van boombast en

kleurige maskers en daarna naar de wand vol boeken in de voorkamer. Uit ervaring weet ik dat zich daar een schat aan reisverslagen van ontdekkingsreizigers en avonturiers bevindt. Ik hoef mij de komende weken niet te vervelen. Ook nu Teunis zich een jaar geleden bij zijn voorvaderen heeft gevoegd, of beter en passender gezegd: de oversteek naar de Zalige Eilanden heeft gemaakt, blijft zijn kluis mij inspireren. Dat is dan ook de reden dat ik ja heb gezegd op het verzoek van zijn oudste dochter om mijn intrek in het huis te nemen. Zij vond toch al dat ik, vanwege mijn vriendschap met Teunis, de eerste keus had om het oude pandje in de Dorpsstraat te kopen. Misschien had ik, als stamgast op Vlieland, die stap wel durven nemen. Mijn vrouw aarzelde echter geen moment: ze wilde zich op haar oude dag niet op een eiland van haar familie en kennissen isoleren. Het argument dat die familie en kennissen dan maar wat graag bij haar wilden komen logeren, vond bij haar geen gehoor.

Na de dood van Teunis bleek zijn huis moeilijk verkoopbaar. De hoge prijs schrok jonge, trouwlustige Vlielanders af en vermogende buitenstaanders wilden liever een villa in de duinen, geen huis in de Dorpsstraat.

Vandaar dat zijn nazaten, die er evenmin over peinsden om zich op Vlieland te vestigen, zich tot mij wendden om de monumentale woning tijdelijk te bewonen. Niet alleen had Teunis zich altijd positief over mij uitgelaten, maar dankzij talloze vakanties was ik goed bekend met de lokale gemeenschap. In mijn goede jaren had ik zelfs als winnaar van de Vlieland Open een keer als tenniskampioen op het ereschavot gestaan.

Nadat ik kort geleden van de veerboot was gestapt, liet het dorp er dan ook geen gras over groeien mij te verwelkomen. Geregeld werd de rust in huis verstoord door de

doffe klap waarmee het ijzeren walvisje, dat de deurbel verving, tegen een metalen plaatje viel. Nu eens maakte Rinse zijn opwachting, oud-korpschef van de rijkspolitie en ex-tegenstander op de Vlieland Open, die graag wilde dat ik een column zou gaan schrijven voor de dorpsbode. Dan weer deelde Lobke mij mee dat ze op Duinkersoord een holsteelkluifzwam had gevonden - ze herinnerde zich maar al te goed hoe vaak we speurend naar paddenstoelen op pad waren geweest. Gozewijn, de oud-musicus, voor wie de hobo en de fagot geen geheimen hadden, liet eveneens al snel van zich horen. Hij kwam mij niet inlichten over een of ander muziekstuk uit de Renaissance, maar over een boeiende nieuwe ontwikkeling in zijn magisch wereldbeeld. Hij is een aanhanger van denkers die geen enkele waarde hechtten aan een rationeel betoog. Slijter Oene liet weten dat het eiland verrijkt was met een eigen kruidenbitter. En ook Zweder, de conservator van het Tromp's Huys, het huidige museum, de voormalige woning van de Noorse schilderes Betzy Akersloot-Berg, wist mijn walvis algauw te vinden. De vondst van een nieuw maritiem schilderijtje van Betzy, dat hem was aangeboden, was daar de oorzaak van.

De voorstellen buitelden over elkaar heen: was ik te porren voor een dialezing over mijn reizen in het lokale theater? Of voor een vertelling 'met kaarslicht' in de Nicolaaskerk over de Vlielandse ontdekkingsreiziger Willem de Vlamingh? Ik was immers, net als De Vlamingh, op Tristan da Cunha geweest? Voorts waren er wilde plannen voor een Reisfestival, inclusief een forum met bekende reisauteurs, met mij als gespreksleider. Bovenaan het lijstje stond een jubileumboek over Willem de Vlamingh, ter herdenking van de verschijning van zijn reisverslag naar Zuidland (Australië), vijftig jaar geleden.

Het duizelde mij. Niemand beseftte dat ik dit keer als het ware op Vlieland was aangespoeld. Niemand wist dat ik als reiziger tot een scharrelkip was gereduceerd. Al jaren worstelde ik met zenuwpijnen in het staartdeel van mijn ruggengraat. Die waren het gevolg van slijtage - al die wandeltochten door Nederland en daarbuiten hadden mij niet alleen voorzien van reisverhalen, maar ook van verkalkte wervels. Na elke honderd of tweehonderd meter voortgang liet die beknelling zich gelden en dwong mij tot stoppen. Een stoel of bankje gaf dan verlichting, evenals een paar diepe buigingen, alsof ik op audiëntie bij de Japanse keizer was. Daarna kon ik mijzelf weer tachtig tot honderd meter op sleptouw nemen.

Kortom, *my walking days are over*, zoals een bejaarde Engelsman eens tegen mij zei, toen ik nog onbekommerd door het Lake District wandelde.

Vaarwel Vuurland! Vaarwel Spitsbergen! Vaarwel IJsland! Vaarwel reisboek!

Een ommetje op Vlieland, veel meer zat er niet in.

Is dat voldoende om jezelf en je zintuigen in de natuur onder te dompelen? Om te voelen dat je een kind van de aarde bent? Om de vreugde te voelen die tijdens het wandelen als een *basso continuo* in je binnenste te beluisteren is, zoals de Franse filosoof Frédéric Gros stelt? (in *Wandelen - een filosofische gids*)

In feite kwam ik naar Vlieland om mijn wonden te likken en terug te blikken op de afgelegde weg. Mijn instemming met het gedane voorstel om te verhuizen had juist alles te maken met de behoefte aan bezinning en het opmaken van een balans. Ik had er geen rekening mee gehouden dat ik meteen zou worden ingesponnen in een web van activiteiten.

Stenose

Slechts een paar weken geleden schudde ik in het ziekenhuis de hand van een neuroloog. Hij zag er keurig uit, met zijn bril, scheiding in het haar en witte doktersjas, maar juist dit soort mensen hebben er een patent op om je de meest verschrikkelijke dingen te vertellen.

Eerst moest ik een tijdje op het ene been staan, daarna op het andere. Even later beschreef hij met ronddraaiende ogen een halve cirkel en vroeg, toen ik hem moest nadoen, of ik daardoor uit mijn evenwicht raakte.

Dat was niet het geval.

‘Bent u incontinent?’ was de volgende vraag.

‘Helemaal niet!’ luidde mijn verontwaardigde reactie.

‘Ook niet van achteren?’

‘Geen denken aan.’

Er moest een zogenaamde mri-scan van mijn onder-rug worden gemaakt.

‘Kanaalstenose,’ luidde de diagnose. Wie heeft dat lelijke woord nu weer bedacht?

Vermoedelijk zou er daarna een operatie van het ruggenmerg moeten volgen. Riskant, maar er waren eigenlijk geen andere opties.

Al meteen zette ik mijn hakken in het zand. Liever een leven als scharrelkip dan als een verlamde in een rolstoel. Je kunt ook leren om met je beperkingen te leven, hield ik mijzelf voor. Wat voort hobbelen en lopen met een slingerpas zijn ook manieren van voortbewe-

gen. En werkelijk overal staan bankjes of plekken die als bankje dienst kunnen doen.

Bovendien ben ik de gelukkige eigenaar van een handzame e-bike. Elektrische stepjes zijn eveneens aantrekkelijk, al mogen die niet op de openbare weg.

Het schoot mij te binnen dat zelfs blinden reisboeken hebben geschreven. Alle informatie komt dan uit de mond van de begeleider die de auteur bij de hand houdt. Ik maakte dat zelf op IJsland mee, waar een blinde jonge vrouw steun vond bij haar oudere zus en haar roodwit gebandeerde wandelstok. Terwijl haar oren de uitleg van de zus aanhoorden, snoof ze de lucht van zwavel diep in haar neus op en voelde ze af en toe hoe grillig de lava aan haar voeten was.

Verder is het heel goed mogelijk om in de geest te reizen. Gaf Xavier de Maistre niet het goede voorbeeld door een expeditie te organiseren in zijn eigen slaapkamer? Je kunt ook op reis gaan door je herinneringen of door andermans reisverhalen. Het is zelfs mogelijk om die verhalen binnen te stappen door middel van ‘lucide dromen’, een techniek waarbij de persoon zich, vlak voor het slapen gaan, concentreert op een bepaald tafereel, uit een boek of op een schilderij, en er dan als het ware binnen stapt.

Het is iets minder moeilijk om in de voetsporen van Oom Wim te treden. Deze gemoedelijke, pijnprokende vijftiger mocht graag iets uit zijn broekzak vissen en er dan in het bijzijn van zijn twee jonge neven een leerzaam en stichtelijk verhaal over vertellen. Als kind was ik dol op *De verhalentrommel van Oom Wim*, een stripverhaal dat, wat mij betrof, kon wedijveren met Kuifje en Erik de Noorman.

Wat kon ikzelf in mijn broekzak stoppen? Te denken

valt aan een stukje zwart obsidiaan uit de Askjakrater van IJsland; een pareltje uit een zoetwatermossel, afkomstig uit Zweeds-Lapland; een pelikaanvoet (schelp) uit Portugal; een steentje van Bouvet, een onbewoond eiland uit de zuidelijke Atlantische Oceaan; een fotootje van een rode traliezwam uit Noord-Italië, het veertje van een rotshopper (pinguïn) uit Tristan da Cunha of een houten paasei uit Paaseiland.

Niet alles was onherroepelijk verloren wanneer ik als een halve invalide verder moest.

Mri-scan

Twee weken later was ik terug in het ziekenhuis.

‘Ligt u zo goed?’ vroeg de medisch specialiste.

In haar witte jas en met haar witte tanden zag ze er heel professioneel en gezond uit.

‘Zo lig ik elke nacht,’ antwoordde ik.

Ik had een raar plastic kapje op, zoals mijn moeder droeg als het regende, een wijde broek en een eveneens ruim vallende kamerjas aan.

Gelukkig had ik geen pacemaker, geen piercing door mijn tong, geen kogels in mijn been, geen horloge om mijn pols en geen metalen gebit, anders was de mri-scan alsnog afgeblazen. Een sterk magnetisch veld raakt namelijk van slag als het op metaal stuit.

Godzijdank kreeg ik geen contrastvloeistof ingespoten, een patent middel om mij acuut misselijk te maken, en hoorde ik tot mijn opluchting dat de sessie maar een kwartier zou duren. Wat mij minder beviel, was dat er een zware plaat op mijn borst werd gelegd, de ‘antenne’, volgens de laborante, die voor een nog scherper beeld van mijn onderrug zou zorgen.

Want dat was de hele opzet - de neuroloog, die ik een tijdje geleden sprak, wilde zien wat er precies mis was met mijn onderste wervels. Doordat het kraakbeen in die regio was verdwenen en vervangen door een kalkafzetting, een normaal proces in de organische en anorganische wereld, ook bij geologen welbekend, werden de zenuwbanen naar de benen afgekneld. Die ongunstige

ontwikkeling had niet alleen een einde gemaakt aan mijn loopbaan als reisauteur en reisjournalist, maar bezorgde mij ook in het dagelijks leven veel problemen. Op de vreemdste momenten, in een winkel of na het afstappen van de fiets, verkrampten mijn benen en veranderde ik in een standbeeld. Door te bukken, en mijn zogenaamd losse veters opnieuw te strikken, verdween de kramp weer.

De vraag was of er, behalve door een riskante operatie, een oplossing te vinden was die enig perspectief bood. Zelf hoefde ik niet meer zo nodig over het Pieterpad of het Twentepad te marcheren, maar de mogelijkheid van een korte wandeling zou ik graag open willen houden.

Nadat ik geluiddempers in mijn oren had gestopt en men mij een koptelefoon had opgezet en een alarmknop in de hand gedrukt, schoof ik een metalen buis binnen. Voor een claustrofobisch persoon zou dit de ultieme nachtmerrie inluiden. Op het formulier had ik weliswaar ingevuld dat ik niet tot die categorie behoor, maar het vergde enige zelfdiscipline om niet meteen de knop van de schietstoel in te drukken.

Ik kreeg de dringende waarschuwing mee dat ik doodstil moest blijven liggen.

Op het moment dat ik mijn ogen sloot, knalde er opeens popmuziek in mijn oren. *The Summer of 69*. Een goed ritme, maar een zeer matige, onsamenvangende tekst over de jonge jaren van de zanger. In de verte hoorde ik nog de stem van de specialiste die vroeg of alles in orde was.

Jazeker, alles onder controle.

Daarna begon er een onmelodieuze geklop en gebonk, na een poosje afgewisseld door een drillboor. Het schild op mijn borst leek er vandoor te willen gaan. De beat van de rockmuziek was niet tegen al dit geweld bestand. Toch

raakte ik niet in paniek, dat was aan mijn hartsflag te merken. Na een paar minuten werd het wel steeds warmer en veroorzaakte het onrustig op en neer springende schild - zo voelde het althans - een wee gevoel in de maagstreek.

Mijn kwelgeest, de millennial die natuurlijk geen enkel respect had voor een arme oude man, een baby-boomer die sowieso al belachelijk lang op deze aarde rondliep, merkte iets onverstaanbaars op - ik ving alleen op dat deze bijna-dood-ervaring nog vijf minuten zou duren.

Daar klampte ik mij aan vast.

Mijn hart weigerde nog steeds op hol te slaan.

En ineens keerden het licht en de ruimte terug en mocht ik van het schavot afstappen.

Haastig kledde ik weer om in een pijpenlaatje en maakte mij uit de voeten.

Want drie jaar geleden, toen ik deze beproeving voor het eerst onderging, zei de laborant na afloop dat ik opnieuw in de wachtruimte moest plaatsnemen. Hij had namelijk iets verdachts op mijn nier gezien. Hoewel de dienstdoende röntgenoloog mij na een echoscopie verzekerde dat het slechts om cysten ging, en ik om die reden thuiskwam met een doos gebak, bleek het later wel degelijk om een kwaadaardige tumor te gaan. Maar dat is een ander verhaal.

Vandaar dat ik me huiswaarts spoedde, waar ik dit keer zonder slagroomtaart behouden aankwam.